

До Председателя
на научното жури

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.п.н. Надежда Георгиева Йорданова

ШУ „Епископ Константин Преславски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен **„доктор“**
в област на висше образование **1. Педагогически науки**, професионално направление **1.3. Педагогика на обучението по ...** Научна специалност: Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл.МЛФ)

Автор: Велимира Гаврилова Стайкова - Протогеровва

Тема: *„Взаимна детерминираност на психическото и физическото развитие на ученици“*

Научен ръководител: доц.д-р Боянка Пенева НСА „Васил Левски“.

I. ОБЩО ОПИСАНИЕ НА ПРЕДСТАВЕНИТЕ МАТЕРИАЛИ

Определена съм за член на научно жури със заповед № 634 от 11.04.2016 г. на Ректора на НСА „Васил Левски“ по процедура за защита на дисертационен труд на тема: *„Взаимна детерминираност на психическото и физическото развитие на ученици“* за придобиване на образователната и научна степен **„доктор“** в област на висше образование **1. Педагогически науки**, професионално направление **1.3. Педагогика на обучението по...**, докторска програма „Теория и методика на физическо възпитание и спортната тренировка“. Автор на дисертационния труд е докторантът на самостоятелна подготовка Велимира Стайкова към катедра „Теория и на физическото възпитание“ на НСА.

Предоставените ми за рецензиране материали включват:

- ❖ автобиография в европейски формат;
- ❖ заявление за допускане до публична защита;
- ❖ заповеди за зачисляване в докторантура, промяна на тема и научен ръководител и отчисляване с право на защита;

- ❖ протокол от катедрен съвет, свързан с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- ❖ дисертационен труд;
- ❖ автореферат;
- ❖ списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- ❖ копия на научните публикации;
- ❖ рецензии от вътрешната защита;

Докторантката е приложила 3 броя публикации.

II. КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА

Велимира Стайкова – Протогерова е родена на 13.08.1980г.

Учи в НСА „Васил Левски“ гр. София и завършва висше образование в ОКС „бакалавър“ със специалност: „Учител по физическо възпитание“. Покрива изискванията за ОКС „магистър“ в специалността „Спортна психология“.

III. АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТИКАТА И ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ НА ПОСТАВЕНИТЕ ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ

Всички сме свидетели днес на нарастващата роля на различните видове подготовка. В двигателната дейност постиженията са резултат не само на физическа и техническа подготовка, но и на психическа. На преден план излиза необходимостта от проучване и анализиране на детерминираността между психическата и физическата дейност на човека. Резултатите биха довели до повишаване на ефективността от учебния процес по физическо възпитание и спорт и съхраняване на доброто здраве. В този контекст дисертационният труд на Велимира Стайкова – Протогерова определям като много актуален и иновативен. Поздравявам я за избора на темата дори си мисля, че тя е пионер по тази проблематика в училищното физическо възпитание.

Авторката си е поставила за цел да разкрие взаимната детерминираност на психическото и физическото развитие на учениците. Според мен темата е адекватна на научния проблем. Задачите, които произтичат от нея са правилно формулирани.

IV. ПОЗНАВАНЕ НА ПРОБЛЕМА

Велимира Стайкова – Протогерова работи по проблема от 2005г. и има натрупан опит. Тя познава в детайли проблематиката. Нейната висока компетентност проличава в направените анализи в глава трета на дисертацията.

V. МЕТОДИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

За решаване на задачите, постигането на целта и доказване на хипотезата, докторантката прилага комплекс от общо педагогически и специализирани методи на изследване, които включват:

- методи за получаване на ретроспективна информация;
- педагогическо наблюдение;
- педагогически експеримент;
- математико-статистически методи за обработка на резултатите и анализ.

Комплексът от формиращи и диагностични методи е адекватен на изследователската цел и системата от изследователски задачи, които авторката си поставя.

VI. ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Разработената от Велмира Стайкова дисертация следва класическата структура за подобен род разработки и отговаря на общоприетите изисквания. Тя съдържа увод, четири глави, постановка на проблема, научно-методологични параметри на изследването (цел, задачи, методика и организация), анализ на резултатите от изследването, изводи и препоръки, библиографска справка и приложения.

Трудът е разработен в обем 211 страници, от които 51 в приложения. Оглавен е с 19 таблици и 27 фигури.

Уводът, който е в обем 2,5 страници ни въвежда в проблематиката. Акцентира върху значимостта и взаимовръзката между физическото и психическото здраве.

В първа глава „Теоретична постановка“ (64 с.) докторантката на самостоятелна подготовка Велимира Стайкова прави ретроспективен теоретичен анализ по проблема като се спира на двигателната активност, съвременния подход към здравето, стреса и справянето с него, физическото възпитание и спорт в училище, като предпоставка за поддържане на добро здраве. Разглежда физическите и психически особености в развитието на ученици на възраст 10 – 18 години. Закономерно тази първа глава завършва с хипотезата на изследването, но не открива формулировка на научния проблем.

Проучва 101 литературни източника, от които 61 на кирилица, 43 на латиница и 7 източника от интернет.

При прочита на тази първа глава бих искала да отбележа, че не всички автори, цитирани в текста се откриват в посочената библиография. Например на с.31- В. Милев, на 33, 34, Желязков и Дашева на 36 с. и др. Прави впечатление, че и цитирането не е съвсем коректно – липсват страници, не е уеднаквено (цитира се в текста и под линия). Подобни бележки са направени по време на предварителната защита, които за съжаление не са отстранени и в предложения ми за рецензиране екземпляр.

Втора глава „Цел, задачи, методика и организация на изследването“ съдържа методология на изследването, цел, задачи, предмет, обект, методика и организация. Целта и задачите са формулирани точно и ясно. За тяхното изпълнение е приложен комплекс от класически методи, като теоретико-логически анализ на литературни източници, анкетно проучване, тестиране и математико-статистически методи.

Обектът и предметът на изследването са определени правилно.

Дисертантката провежда тестиране за физическа дееспособност (50м.г.бягане, скок на дължина от място с два крака, хвърляне на плътна топка 3 кг.с две ръце над глава и бягане на 300-600 м); антропометрични показатели (ръст и т.тегло) и психологическите методики : САИ тест, тест на Леонхард – Шмишек и тест на Бъс – Дюрки за изследване на агресивността с 201 ученици от 4, 7 и 10 клас (94 момчета и 107 момичета) от 32 СОУ, 2 СОУ и 66 СОУ гр. София.

Анкетното проучване (анкетна карта, включваща 13 въпроса) е направено с 50 ученици (27 момчета и 23 момичета) от 4 ти клас. Целта му е да се разкрият причините за трудностите в комуникацията между учители и ученици в опит за по – добра ефективност на педагогическото взаимодействие.

Към втора глава имам следните бележки: *считам, че описанието на тестовете за физическа дееспособност(с.73-74) изключно утежнява тази глава. Тяхното място по-удачно би било в приложение, тъй като те са всеизвестни. Информация за анкетното проучване липсва във втора глава, такава открих на с.82 от параграф 3.1 на глава трета „Резултати и анализ на резултатите“.Смятам, че и във втора глава трябва да се отбележи.*

Получените резултати са подложени на статистическа обработка. Направени са алтернативен анализ, вариационен и корелационен анализи. Изчислен е t- критерият на Стюдент и гаранционната вероятност на получените резултати.

Организацията на изследването е описана на страници 78 - 80 от дисертацията.

Глава трета е посветена на „Резултати и анализ на резултатите“.Гя е в обем 66 страници. В нея резултатите от емпиричното изследване са представени чрез 19 таблици и са много добре анализирани с 27 фигури. Авторката последователно анализира получените резултати от анкетирането, проведено с ученици и учители по физическо възпитание и спорт, проследява особеностите на физическото развитие и физическата дееспособност на учениците, както и анализира резултатите от проведените психологически тестове.

Прави много добро впечатление извеждането на изводи и заключения след съответния анализ (например с.88, с.90, с.100 и др.).

В обем от 13 с. докторантката анализира получените резултати от изследване на антропометричните показатели ръст и телесна маса, бягането – за бързина на 50м. и за издръжливост на 600м., скок на дължина от място с два крака и хвърляне на топка 3 кг. с две ръце „отгоре“ в далечина.

В тази трета глава най – голям относителен дял се пада на особеностите на психичното състояние на изследваните лица (32с.). Това е съвсем закономерно, тъй като психичното здраве е съществен компонент на здравето на човека, който е много слабо проучван проблем за разлика от физическата дееспособност. Избрана е методиката САН, която позволява на докторантката да изведе дефинирана оценка за функционалното състояние на психиката по пътя на самооценката на изследвания. Прави впечатление, че най – висок е показателят за настроение на изследваните, след това е този за самочувствие, а най нисък показателя за активност. Докторантката констатира, че с напредване на възрастта стойностите се снижават. Особено са анализирани резултатите за момичета и момчета и са разкрити полово обусловените различия. Тук бих искала да отбележа, че Велимира Стайкова е направила и двуфакторен дисперсионен анализ, който обогатява интерпретирането на получените резултати. Анализът продължава с акцентуацията на личността. Разгледани са факторите, които оказват влияние върху нея и реакциите, които могат да се очакват. Авторката ни успокоява, като уточнява, че *„...наличието на акцентуацията не е недостатък, тя е норма от която започва нехипотезата, т.е необратимата патология на характера, водеща до нарушение на адаптацията и взаимодействието на човек с околната среда и обкръжаващите го“ (с. 116)* Използва и теста на Х.Шмишек, съставен въз основа на теорията на Леонхард. Чрез него се определят типа акцентуации на характера.

Докторантката изследва и агресивността като поведенческа характеристика на личността. Според нея в педагогически план агресивността е най – често срещаната форма на отклоняващо поведение. За определянето и сред учениците Велимира Стайкова прилага въпросника на Бъс – Дюрки. Резултатите от осемте скали по видове реакции на агресивността излага в таблици на с. 126 – 130. След всяка от използваните методики авторката прави съответни заключения.

В края на трета глава е разгледана взаимната детерминация на физическите и психическите показатели при учениците момичета и момчета от 4, 7 и 10 ти клас, онагледени в 9 фигури.

Към тази трета глава бих искала да отбележа, че тя е много добре онагледена, както таблично, така и графично. Не мога да не изтъкна и уменията на докторантката да анализира и интерпретира получените резултати. Считаю обаче за излишно отново цитирането на автори на с.87,89, 90, 97,98,116,122,123 и др. (тяхното място е в гл.първа).

Грунтът на Велимира Стайкова закономерно завършва с *„Изводи и препоръки“*.
Смятам за излишно те да са оформени като четвърта глава.

На базата на теоретичния обзор и анализа на резултатите авторката извежда 5 основни изводи и 5 препоръки. Те са коректно структурирани и представляват логично следствие от проведеното изследване.

VII. ПРИНОСИ И ЗНАЧИМОСТ НА РАЗРАБОТКАТА ЗА НАУКАТА И ПРАКТИКАТА

Проведено е задълбочено изследване с цел установяване на взаимната детерминираност на физическото и психическото развитие на ученици, резултатите от което ще допринесат за усъвършенстване на учебния процес по физическо възпитание и спорт и за актуализиране на системата за оценяване.

VIII. ПРЕЦЕНКА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторът е посочил три публикации по темата, като две са самостоятелни, а една в съавторство с научния ръководител.

IX. ЛИЧНО УЧАСТИЕ НА ДОКТОРАНТА

Допускам, че проведеното изследване е реализирано лично от Велимира Стайкова и научните приноси са нейна заслуга. Това би било добре да се удостовери с подписана декларация за оригиналност и достоверност.

X. АВТОРЕФЕРАТ

Авторефератът е разработен съобразно изискванията за педагогически изследвания. Неговата структура и съдържание представят в съкратен вариант тези на дисертационния труд.

ПРЕПОРЪКИ ЗА БЪДЕЩО ИЗПОЛЗВАНЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИТЕ ПРИНОСИ И РЕЗУЛТАТИ

Препоръчвам, Велимира Стайкова да продължи работа в тази все още недостатъчно проучена и изследвана проблематика. Да обогати разработката и я публикува, за да се ползва от различни специалности, както от учители по предмета „Физическо възпитание и спорт“, така и от преподаватели във висши училища.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Избран е много интересен проблем *„Взаимна детерминираност на психическото и физическото развитие на ученици“*. Извършен е иновативен и констатиращ експеримент. Проведено е сериозно изследване, което може да има голямо практическо приложение.

Предложеният труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Всичко това ми дава основание за положителна оценка и препоръчам на членовете на Научното жури да присъди образователно-научната степен "доктор" на Велимира Гаврилова Стайкова – Протогерова в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... докторска програма Теория и методика на физическо възпитание и спортната тренировка.

11.05.2016 г.

Рецензент:

/проф. д.п.н Надежда Йорданова/